INTERNATIONAL HUMANITARIAN RESEARCH CENTER

IV Міжнародна
науково-практична
конференція

Наука та освіта в умовах воєнного часу

Матеріали

13 жовтня 2026 р.

м. Дніпро, Україна

ЗМІСТ

. . . . . .

TABLE OF CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

. . . . . .

SECTION 1. THEORY AND TEACHING METHODS

Боклах Д. Ю.
Імітаційна педагогіка як симулякр освіти: ризики
підміни реальних компетентностей ігровими формами. 16
Булатов В. А., Булатова Н. В.
Принципи інклюзивного дизайну в розвитку дослідницької
компетентності вчителів початкових класів. 20
Шелюк І. О., Муленко С. М., Гончарук С. В.
Від хімічної структури до фармацевтичного аналізу:
міждисциплінарний підхід у підготовці фармацевтів. 25
Бойчук О. А.
Робота з навчальним текстом як засіб розвитку
комунікативних умінь іноземних студентів-медиків
на онлайн-заняттях з української мови як іноземної. 29
Гончарук О. В., Боровик В. А.
Позакласна робота в НУШ як засіб формування
лідерських якостей здобувачів початкової освіти. 32
Сокульський І. М., Дунаєвська О. Ф.
Практичне відпрацювання алгоритмів дій у небезпечних
ситуаціях у підготовці здобувачів вищої освіти. 35
Tetiana Starostenko
Pedagogical applications of Shakespeare’s Macbeth
in teaching the history of the English language. 39
Павленко М. І.
Шляхи підвищення якості практичної
підготовки здобувачів фахової передвищої освіти в галузі
автоматизації харчових виробництв в умовах воєнного стану. 42
Березнева І. М.
Структурні компоненти мотивації
курсантів до вивчення іноземної мови у процесі
професійної підготовки майбутніх офіцерів. 44

Кудрявцев І. М., Мельник С. М.,
Кудрявцев М. І., Мельник М. М.
Формалізіція творчого внеску у науковому дослідженні. 49

СЕКЦІЯ 2. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ОСВІТІ

. . . . . .

SECTION 2. INFORMATION TECHNOLOGIES AND INNOVATIVE METHODS IN EDUCATION

Tetiana Kostiuk, Natalia Zjubanova
Adaptive learning considering individual characteristics
of higher education learning outcomes (adaptive learning):
use of digital algorithms and artificial intelligence to
personalize the educational process. 54
Таранюк П. В.
Формування медіаграмотності молоді як
інструмент протидії російській пропаганді в телеграмі. 58
Гарасьова Н. Ю.
Можливості використання генеративного штучного
інтелекту в підготовці бакалаврів з електричної інженерії. 62
Андреєва Н. О., Лиходєєва Г. В.,
Варшамов А. В., Марінченко Г. Є.
Доказова простежуваність і відповідальне
використання ШІ у лабораторному практикумі з фізики. 65
Коваленко В. В.
Культурологічні аспекти використання
штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності. 67
Пірошенко С. Ю.
Цифрова гейміфікація на уроках зарубіжної
літератури: практика застосування інтерактивних
завдань на сучасних платформах. 71
Воронцова В. О.
Штучний інтелект у роботі викладача: створення
візуального контенту (інфографіки, презентацій,
відео) в середовищі Gemini Notebook. 76

СЕКЦІЯ 3. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

SECTION 3. PRESCHOOL EDUCATION

Казарян Н. В.
Формування мовленнєвої компетентності у
дітей із ЗНМ ІІ рівня засобами нейроігор.. 80
Лабушняк К. В.
Формування почуття безбар’єрності у дітей
дошкільного віку засобами авторського посібника. 82

СЕКЦІЯ 4. ШКІЛЬНА ОСВІТА

SECTION 4. SCHOOL EDUCATION

Гайдамака І. А.
Інтеграція технологій мобільного навчання в
освітнє середовище навчання фізики в базовій школі. 87
Сафарян С. І.
Особливості вивчення літератури в умовах загроз війни. 90

СЕКЦІЯ 5. ВИЩА ОСВІТА

SECTION 5. HIGHER EDUCATION

Бондаренко О. О.
Онтологічна війна як лінгвістичний феномен:
механізми конструювання реальності та ідентичності. 94
Худов Г. В., Хижняк І. А., Олійник Ю. В., Гелуненко М. О.
Штучний інтелект в освітньому процесі ВВНЗ: проблеми,
можливості та принципи доброчесного використання. 99
Tetiana Mykhailenko
The didactic potential of authentic materials in
teaching English for professional purpose. 103
Андрощук А. Г.
Сучасні пріоритети та виклики мовної підготовки
у закладах вищої освіти України в умовах війни. 108
Карповець Х. М.
Стратегії і тактики педагогічної комунікації в умовах війни. 111

Карімов І. К., Карімов Г. І.
Деякі аспекти базової комп'ютерної підготовки здобувачів
вищої освіти спеціальності D3 "Менеджмент". 114
Любчак Н. М.
Проєктні технології в цифровому середовищі як
засіб формування дослідницької компетентності
майбутніх учителів української мови і літератури. 117
Nataliia Pankovyk
Mediating Chaucer's The Canterbury Tales through
a collaborative digital quest in wartime higher education. 119
Tetiana Obikhod
The logico-mathematical foundation of legal regulation:
from computational precision to cultural resilience of society. 123
Зінченко Н. О., Верезомська С. Ж., Каюн В. О., Перун С. В.
Трансформація мотивації до здобуття вищої освіти в умовах
війни: від особистісних цілей до суспільної відповідальності. 127
Біда О. А., Білан В. А., Бевзюк М. С.
Формування професійної готовності майбутніх
психологів до практичної діяльності в умовах
цифрової трансформації освітнього середовища. 132

СЕКЦІЯ 6. ОСВІТА ДОРОСЛИХ
. . . . . .
SECTION 6. ADULT EDUCATION

Мартинюк О. В.
Міжнародна академічна взаємодія як середовище розвитку
міжкультурної компетентності викладачів іноземних мов. 136
Сулятицька Т. В.
Освіта дорослих як складова освіти впродовж
життя: сучасні тенденції та перспективи розвитку. 139

СЕКЦІЯ 7. ТОЧНІ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ
. . . . . .
SECTION 7. EXACT AND NATURAL SCIENCES

Дузінський М. А., Ліновицька В. М.
Визначення критичних компонентів поживного
середовища для промислового культивування Pseudomonas
putida як компонента інокулянту для рослинництва. 145

Бердін І. В.
Проблеми збереження водно-болотних угідь та прибережних
зон річок Сумської області в умовах воєнного стану. 148
Повтораченко Д. В.
Життєствердний контент: еко-проєкт "Заповідними
стежками Полтавщини" як засіб підтримки
учнів в умовах воєнного стану. 151
Повтораченко Н. О.
Внутрішній туризм в умовах війни: як навчальний
проєкт "туристична фірма" змінює погляд
учнів на рекреаційні ресурси України. 154
Малець Є. Б.
Деякі питання електростатики в курсі фізики. 158
Гуменний Д. О.
Умови мінімального часу перебування для стійкої
реконфігурації самоадаптивних архітектур керування. 162

СЕКЦІЯ 8. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

. . . . . .

SECTION 8. SOCIAL AND HUMANITARIAN SCIENCES

Попрошаєва О. А.
Взаємодія центральних органів державної влади
та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного
стану в Україні: конституційні виклики та зарубіжний досвід. 165
Пальчинська М. В., Витісова А. М.
Вплив дитячо-батьківських стосунків
на формування особистості дитини. 169
Кравцова Т. О.
Вплив стресогенних чинників в умовах воєнного
та повоєнного стану на ментальне здоров’я молоді. 171
Кохановський В. О.
Цифровізація і оновлення цивільного законодавства в
аспекті захисту прав фізичних осіб в умовах воєнного часу. 176
Шевкун Т. В.
Соціально-демографічні дисбаланси як чинник трансформації
інституціонального регулювання пенсійних систем. 179

Якимович О. Н.
Соціально-емоційне навчання та соціальна
відповідальність в освіті як чинники забезпечення
соціальної безпеки в умовах воєнного стану. 183
Шевченко В. В., Циганенко Д. Ю.
Криза як точка переходу: психологічні механізми
подолання та особистісної трансформації. 186
Кочур В. В.
Сучасні теоретичні моделі романтичних відносин. 190
Ворожбит Т. В., Кочур В. В.
Теоретичні аспекти сумісності та
несумісності в партнерських відносинах. 195
Заверуха О. Я.
Професійна ідентичність і образ майбутнього
молоді в умовах тривалої соціальної нестабільності. 199
Цвєткова Г. Г.
Невербальна експресія як
психологічна закономірність ізотерапії. 203
Тарасюк О. В., Шиліна Н. Є.
Динаміка подружніх стосунків українців в умовах
еміграції: роль стресу та способів його подолання. 207
Шевченко В. В., Фуркало А. М.
Повернутися додому двічі: психологічні виклики
повернення військовослужбовця до сімейного життя. 212
Білоус Б. П.
"Слово про Ігорів похід": повість чи пісня?. 215
Осадчий О. О.
Чинники забезпечення ефективності органів публічної
влади України в умовах повоєнного відновлення. 217
Окунєв І. С.
Недостовірність у контексті теорії недійсності у праві. 221
Лаппо В. В.
Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури
до вдосконалення педагогічної майстерності. 224
Бафадаров О. Ю.
Комерційна нормалізація як домінантний механізм
інформаційної маніпуляції у стрімінговому сегменті. 228

Oksana Tkachenko
Psychological well-being of a woman as a result of the
balance between self-realization and caring for others. 231
Загоруй І. С., Литвинов О. М.
Мораль і право як зло і тоталітаризм: негативні
цінності в культурі та джерела їх відновлення. 233
Андріанов А. Є.
Аксіологічний парадокс захисника й агресора: асиметрія
відповідальності за воєнний екоцид у міжнародній політиці. 238
Житинська М. О.
Психологічна адаптація людей похилого віку до тривалого
стресу в умовах війни: геронтопсихологічний аспект. 243

СЕКЦІЯ 9. ЕКОНОМІКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ

. . . . . .

SECTION 9. ECONOMICS AND TECHNOLOGY

Васильєва Н. Б.
IP-архітектура міжнародного масштабування DefenceTech:
від захисту прав до управління технологічною цінністю. 247
Намлієва Н. В.
Управління стійкістю закладів вищої освіти
в умовах воєнного стану: цифрові інструменти
забезпечення безперервності освітнього процесу. 252
Намлієва Н. В.
Цифрова трансформація як чинник
підвищення конкурентоспроможності
закладів вищої освіти в умовах глобалізації. 255
Горбачова О. В.
Запобігання фінансовим правопорушенням
у діяльності військових формувань. 258
Сук П. Л.
Використання методу розподілу витрат майбутніх періодів на
основі податку на прибуток від операційної оренди активів. 261
Ella Sheludko
Transformation of the global economic governance system. 266

Yuliia Biliak
Financing of territorial communities in
Ukraine: resilience, equity and recovery. 270
Щирба Т. А.
Цифровізація управління ІТ-проєктами підприємства:
сучасний стан та напрями вдосконалення. 274
Чебанов В. О., Баржина А. В.
Моніторинг та контроль ресурсів
проєктів із використанням ШІ-агентів. 277
Рempель С. Г.
Фінансово-правове регулювання волонтерської діяльності
та благодійних пожертв в умовах воєнного стану. 280
Тарасенко С. О.
Цифрова екосистема банку як основа
підвищення якості клієнтського обслуговування. 284
Сєвідов В. П.
Сучасні технології підготовки субстратів для
промислового вирощування їстівних грибів. 288
Осадчий О. Л.
Європейські стандарти результативного стратегічного
планування: орієнтація на показники та моніторинг. 293
Горобець Є. Ю.
Сучасні виклики правового регулювання
цифрових фінансових послуг в Україні. 296
Бандоріна Л. М., Остепан М. Ю.
Основні вимоги до інформаційної системи
складської логістики промислового підприємства. 300
Гайдай А. К.
Глобальні Цілі Сталого Розвитку як
"дорожня мапа" підвищення добробуту. 303
Olha Mayak, Vladyslav Lavreniuk
Setting equipment modernization priorities in
food processing lines: a system-oriented approach. 306
Берідзе М. Н.
імперативи моніторингу діяльності
промислових підприємств. 309

Шиманська О. П., Буянська Е. Ю.,
Стрілецька К. Р., Тюх І. П.
Проблеми інтеграції економіки України у світове
господарство в умовах повномасштабної війни. 312
Прищепа А. О.
Теоретико-ігрове моделювання стратегій кібербезпеки. 316
Глубіш Л. Я.
Методи формування лідерських meta-skills
для сучасного бізнес-середовища. 319
Larysa Nikolenko
Artificial intelligence and the transformation
of student assessment in economics. 321
Ємець О. О.
Характеристика моделей управління рекламними кампаніями. 324
Прийма Л. Р.
PESTLE-аналіз чинників зовнішнього середовища машинобудівних
підприємств західного регіону України в умовах воєнного часу. 328
Хлистов Ю. В., Яндульський О. С.
Забезпечення надійності струмового захисту розподільних
мереж при підключенні джерел розосередженої генерації. 331
Андрощук Г. О.
Правовий механізм як системна категорія
юридичної науки: однина та множинності в
умовах адаптації до права Європейського Союзу. 334
Полянський В. О.
Вплив штучного інтелекту на трансформацію
процесу працевлаштування. 337

СЕКЦІЯ 10. ІНОЗЕМНІ МОВИ
. . . . . .
SECTION 10. FOREIGN LANGUAGES

Боднар Ю. І.
Постредагування машинного перекладу як
складова професійної діяльності сучасного перекладача. 340
Ihor Roskvas
Teaching technical English to electrical engineering
students: challenges and effective approaches. 343

Яновицька Д. А.
Соціолінгвістична значущість англійського SMS-сленгу. 348

СЕКЦІЯ 11. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

. . . . . .

SECTION 11. PHYSICAL CULTURE AND SPORT

Лещенко Г. А.
Аксіологічний компонент фізичного виховання
у професійній підготовці майбутніх учителів. 352
Мотузенко Т. Є., Савченко В. В.,
Липчанська Л. М., Махно В. В.
Роль закладів вищої освіти у зміцненні стійкості локальної
громади: волонтерство, психосоціальна підтримка та інновації. 355
Синіговець І. В.
Розвиток олімпійського спорту України в умовах війни. 359
Ву Юньхуей
Мотиваційна регуляція спортсменів 12–16 років
в академічному веслуванні в умовах воєнного часу. 363
Чен Лі
Психолого-педагогічні умови збереження мотивації
кваліфікованих спортсменів у веслуванні
на каное в умовах воєнного часу. 366

СЕКЦІЯ 12. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

. . . . . .

SECTION 12. CULTURE AND ART

Чжан Пен
Виконавсько-педагогічна діяльність Лі Юйшена в контексті
розвитку академічного саксофонного мистецтва Китаю. 369
Сбітнєв С. О.
Скульптурний симпозіум в умовах війни: досвід учасника. 373
Дяченко А. В.
Музейні та кураторські практики актуалізації
художньо-промислової спадщини в сучасному
культурному просторі. 375

Сафарян С. І.,
канд. пед. наук, доцент
кафедри мовно-літературної освіти,
Інститут післядипломної освіти Київського
столичного університету імені Бориса
Грінченка, м. Київ

УДК 375.5.091.33:82
DOI: https://doi.org/10.64076/ihrc261013.07

CC BY

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ЗАГРОЗ ВІЙНИ

В умовах сьогоденної дестабілізації, яку ставить перед нами жорстока реальність війни, вчителям необхідно навчитися швидко реагувати на нестандартні та екстрені ситуації з метою збереження життя та безпеки дітей, дотримуючись при цьому вимог для забезпечення якісної освіти, зокрема і літературної.

Літературна освіта спрямована на розвиток гармонійної, всебічно розвиненої особистості шляхом формування культурних, духовно-моральних та етико-естетичних цінностей. Поняття "літературна освіта" трактується у тлумачних словниках як "безперервний навчальний процес, яким передбачається оволодіння мистецтвом слова, формування естетичних і художніх смаків людини" [1, с. 398]. Основна мета літературної освіти полягає у підготовці творчого читача, який вирізняється сформованим самостійним критичним мисленням, гуманістичним світоглядом, загальною культурою. Тому у центрі шкільної літературної освіти завжди перебуває особистість дитини (її духовно-емоційний світ, моральні цінності та орієнтації, творче мислення, уява, читацькі компетенції, мовлення). "Сучасна шкільна літературна освіта покликана виконувати такі завдання:

– виховання відповідальності за збереження культурної спадщини предків, за власну позицію в житті і вибір цінностей; "засвоєння" емоційно-ціннісного досвіду людини через його художнє відображення у літературних і мистецьких творах різних епох;

– формування знань дітей про себе, своє призначення в житті і місце в соціумі, про закони співжиття в людському суспільстві та природному середовищі;

– створення засобами літератури життєствердного середовища для самопізнання, саморозвитку і самовиховання творчої, вольової і діяльної особистості;

– мотивація до самостійної творчості і співтворчості; створення умов для задоволення читацьких інтересів, розвитку літературно-мистецьких уподобань та розвитку творчих нахилів і здібностей; створення оптимальних умов для загальнокультурного, морального, естетичного розвитку, духовного збагачення Я-особистості;

– підвищення рівня читацької компетентності та забезпечення оптимальних умов для розвитку ключових компетентностей особистості; розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, їхнього самостійного та критичного мислення;

– формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технологічної компетентності учнів засобами літератури, мистецтва на підготовчому (5-7 класи), допрофесійному рівні (8-9 класи), спрямування молоді (10-11 класи) щодо майбутньої професійної діяльності в гуманітарній сфері;

– формування у толерантного ставлення до національних, міжнаціональних і загальнолюдських цінностей, літературномистецьких досягнень, здобутків [3, с. 44].

Для виконання цих завдань необхідно сформувати в учнів певні базові знання в межах навчального курсу літератури (української/зарубіжної). Це передовсім знання про:

- літературний твір (класичної або сучасної літератури) в аспектах актуальної національної та загальнолюдської проблематики (історична, соціальна, морально-етична, філософська тощо);
- жанрово-родовий поділ художньої літератури;
- зміст і форму художнього твору (тема, ідея, фабула, сюжет, композиція, образ, поетика);
- історико-культурний контекст;
- перебіг літературного процесу (епохи, напрями, течії, стилі, жанри),
- індивідуальний стиль письменника;
- естетичну вартість твору, його відкритість для інтерпретацій у часі та ін..

Формування грамотного читача має здійснюватися в єдиній цілісній системі ефективного методичного інструментарію: сучасних методів, прийомів, технологій і видів навчальної діяльності, в основі яких практико-орієнтовані, інтерактивні, творчі форми організації навчальної діяльності для ефективного розвитку читацької культури особистості. Гарний результат дають технології креативно орієнтованого навчання літератури: проектне навчання, навчання через виклик, дизайн-мислення, інтеграція мистецтв, проблемно-орієнтоване навчання, гейміфікація, цифрові технології тощо. Ефективними також є форми роботи, які перетворюють читання на співтворчість, де учні аналізують тексти через інноваційні методи: візуалізацію, створення мемів про героїв, складання кластерів, буктрейлерів, інформаційно-пошукових карт, плакатів думок, написання фанфіків та ін. Такий підхід активізує мислення, залучає пасивних учнів та вчить інтерпретувати класику через призму сучасності.

У реаліях сьогодення, пов'язаних із загрозами війни, потрібно ураховувати певні особливості щодо організації навчання літератури.

По-перше, необхідно знати і ураховувати ті зміни у пріоритетах читання, які відбулися в умовах сьогодення. Мабуть, багато хто чув нині, що війна відбиває звичку читати. Чи вдасться повернути в життя наших дітей цю втрачену звичку? Як зміниться читання, що будемо читати, а до чого ніколи не повернемось? Відповідаючи на ці запитання, дитячий психолог Світлана Ройз зазначила : "фінська письменниця Туве Янссон створила затишний світ мумі саме у Другу світову війну, аби було куди тікати під час бомбардувань. Фантазія рятує, лікує, але як саме проводити зараз цю книжкотерапію – незрозуміло і страшно. Що робити з колишніми цінностями, якщо тепер це пряме влучання в рани: батьки – воюють, родини – розділені, ліси – заміновані, смерть – не в книжках, а захищати дітям треба не власні кордони, а життя...? Як їм це зараз читати? Чи готові діти слухати про війну? Чи варто зараз наголошувати на сімейних цінностях? Як не травмувати ще більше?" [4, с 6].

Непрості реалії воєнного сьогодення змінюють і дорослих, і дітей, їхні звички, чутливість та етику. І учителю літератури нині це потрібно враховувати у своїй роботі, намагаючись повернути дитині насолоду від читання.

По-друге, в реальних умовах загроз війни (постійні повітряні тривоги, блекнути тощо) вчителям доцільно перейти від стратегії повного виконання навчальної програми, коли вивчаються детально усі твори, до стратегії, що полягає у формуванні способів роботи з художнім текстом, які учень зможе згодом самостійно переносити на нові твори**.** Метою навчання при цьому залишається не відтворення якомога більшої кількості сюжетів і літературознавчих відомостей, а формування компетентного читача, здатного самостійно читати художній текст та визначати його жанрові і стильові особливості; розуміти проблему й авторський задум та аналізувати образи і художні деталі; знаходити текстові докази власних висновків та формулювати і аргументувати власну думку; порівнювати твори й культурні явища та вести діалог про складні моральні, соціальні і культурні проблеми.

Таким чином, основне завдання вчителя літератури у сучасних умовах – навчити учнів читати літературу так, щоб поступово вони могли робити це без його постійної присутності. У ситуації, коли навчальний процес регулярно переривається, для кожного великого твору доцільно створювати мінімально достатній читацький маршрут. Приміром він може складатися таким чином:

1. Що прочитати? (чітко визначені розділи, епізоди або текст у повному обсязі).
2. На що звернути увагу?(2–3 ключові проблеми або художні особливості).
3. Яке питання поставити до тексту?(одне центральне проблемне питання).
4. Який доказ знайти?(конкретний епізод, цитату, художню деталь або вчинок героя).

5. Який продукт створити?(аргументована відповідь, порівняння, схема, читацький відгук, подкаст, відео, пост, міні- есе тощо).

По-третє, деякі твори шкільних програм нині вимагають особливої уваги. Одним із основних принципів навчання літератури в школі у сучасних умовах, на думку Олени Ісаєвої, має стати "Не зашкодь!". Учена зазначає: "…теми смерті, втрат, руйнувань, окупації, вимушеної розлуки з рідними, необхідність покинути свою рідну домівку, про які йде мова у творі, можуть бути дуже вразливими і щемливими для учнів"[2, с. 25]. Ми зараз не зможемо спрогнозувати, що саме стане тригером для дитини – яка тема, чи слово, чи образ спровокують емоційну реакцію, тому кожному вчителю літератури необхідно спробувати перечитати окремі твори під іншим кутом - з позиції людини, що переживає війну. При цьому варто пам’ятати, що попри реальний воєнний стан, дітям все ж потрібні книжки про війну, які б їм допомогли відреагувати, відчути, дозволили б їм розпочати розмову з батьками чи особисту рефлексію.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000. Уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ. Ірпінь. Перун. 2005.

2. Ісаєва О.О. Особливості шкільного вивчення літератури у контексті книго терапії. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип.2, 2026. С.24-33

3. Сафарян С.І. Забезпечення якості навчання зарубіжної літератури в умовах воєнного стану // "Організація освітньої діяльності в закладах освіти Києва в умовах воєнного стану. Методичні рекомендації": навч.-метод. посібник /Упор.: Фіданян О., Войцехівський М., Дідур О.; за заг. ред.. О. Фіданян, М.Войцехівського. Київ: Київ.столич.ун-т ім.. Б. Грінченка, 2024. – С. 216-224

4. Славінська І. Як ми (не) читаємо під час війни. URL: https://life.pravda.com.ua/culture/2023/02/05/252697/ (дата звернення 6.10.2026)